

RØLLAG BYGDETUN

Rollag bygdetun

I 1960 startet arbeidet med å bygge opp Rollag bygdetun, den første bygningen var Kvenna som ble satt opp av Statens kornforretning. I forkant ble det oppnevnt Kulturnemnd og Museumsnemnd av kommunestyret. Det ble bestemt at det skulle settes opp lister over gamle ting og at de skulle ivaretas for et "bygdemuseum" senere. Rostadstugu var ferdig satt opp i 1967 og Stormoenbygningen i 1973. Bygdetunet er bygd opp som en typisk Numedalsgård med et stort tun med mange hus rundt. I dag består bygdetunet av 14 bygninger fra hele kommunen og over 1000 gjenstander som viser noe av dagliglivet i bygda.

Stormoenbygningen

Huset ble bygget i 1750 og bygget om i 1814. I første etasje er det kjøkken, stue og kove, i andre etasje er det sal og et arbeidsrom. Opprinnelig var det sval fremfor halve huset i første etasje og sval foran hele i andre etasje.

Rostadstugu

Rostadstugu ble bygget i 1732 og besto av "stugu" og kove. Den er typisk for byggeskikken i Rollag på denne tida, det er en såkalt "midtkammerbygning". I 1780 ble den utvidet med "Nordstugu". Huset har sitt opprinnelige inventar med dekorasjoner av "Kongsbergmaleren" fra 1797.

Kongsbergmaleren

Dekorasjonene i Rostadstua blir regnet som Kongsbergmalerens viktigste arbeider i Numedal. Han var en ettertraktet dekorasjonsmaler og utførte en rekke arbeider i tida 1762 til 1807. Johan Meyer brukte navnet i sin bok Fortidskunst i Norske bygder i 1909, da man ikke kjente navnet på maleren.

I senere tid har man funnet ut at Kongsbergmaleren kan ha vært Kirsten Pedersdatter von Dram, enke etter Johan Diderich von Dram.

Han var bror til Ezechiel von Dram som malte prekestolen i Rollag kirke og altertavlen i Veggli kirke i 1763. Begge var med på dekorasjonsarbeidet i Kongsberg kirke. Kirsten overtok malerverkstedet etter Ezechiel etter hans død i 1782. Hun hadde to sønner, Christopher og Peder, begge malere. Det fortelles at det var en dame som reiste rundt og malte sammen med sine to sønner og i folketellingen i 1801 står det at Kirsten lever av «malleri».

Loft og Stabbur

Den som reiser gjennom Numedal vil legge merke til alle de store, flotte stabburene som står nesten på hver gård. Mange av disse er bur fra middelalderen som har blitt utvidet med andre etasje og sval og satt på stabber på 1600-1700 tallet. (Bura ble satt på stabber for at musa ikke skulle komme inn, derfor er også det øverste trinnet på trammen så høyt.) Da ble det også på moten å bygge store stabbur på gårdene.

Stabburene hadde et matrom i første etasje og i andre etasje var det senger og oppbevaringsplass for klær. Rommet var ofte utstyrt med senger med utskjærte sengevanger. Rundt veggene sto rosemalte kister og skinnfeller og annet utstyr var lagret her. Her var det plass for gjester som kom på besøk, og tjenestefolk sov her om sommeren.

Riksløvene i stabbursdekoren

Flere av stabburene ble utsmykket med riksløver eller "den Norske Løve" som en del av dekoren på beitskiene. Helt fra middelalderen ble draker og fabeldyr skåret ut som vern mot onde makter. Det var neppe tilfelle med riksløvene som snarere var et symbol på selveiende og uavhengige bønder.

Første gang riksløver blir brukt i stabbursdekoren i Numedal er på Stærnes i Rollag i 1725.

Et av de eldste riksløvemotivene som er funnet i Norge er på et segl funnet på Slottsfjellet i Tønsberg. Det stammer fra kong Sverres tid på 1200-tallet.

Den Norske Løve som er dagens riksvåpen, kan føres tilbake til Magnus Lagabøter 1263-1280. Da ble løven utstyrt med Olav den helliges martyrøks.

Stabbur fra Kvisle

Fra omkring 1850 og er typisk for stabbur bygget på 1800-tallet.

Bjønndalsbue

Stabburet har en planke med utskårne riksløver der årstallet 1764 er skåret inn, dette kan være året det ble bygd.

Eldhus fra Høljes - Mykstu

Fra omkring 1770. I Eldhuset ble det bakt brød, flatbrød og lefser. Her ble ølet brygget og storvasken tatt. I slakte-tida var det gårdens grovkjøkken.

Grisestall fra Framlien

Grisestallen ble bygget omkring 1850. Det ble mye mat av grisen, skinker, flek og innmat var en viktig del av kostholdet. Foran grisestallen var det en "grise-gard", der kunne grisen gå og rote i jorda på grisevis.

Kåmmår'n fra Wårviken

Utedo bygd omkring 1850. Kåmmårn kunne ha flere seter ved siden av hverandre, dette er en treseter.

Smie fra søre Helle

Bygget ca. 1840. Det var vanlig at det var en smie på gårdene. Her ble det laget ljåer, hesteko, spiker, gårds- og skogsredskaper.

Låve fra Tveiten

Fra omkring 1770. Låven har tre rom for oppbevaring av vinterforet til dyra. Foret besto av høy og tjerv (tørket løv). På låvegulvet ble kornet tresket. Kornet ble lagt utover gulvet og slått med en "sliul" eller "flygil" så aksene løsnet fra stråene. Da treskeverkene kom i bruk ble de drevet av en hestevandring nedenfor låvebrua.

Fjøs fra Øvre Haukjem

Bygd på 1770-tallet. I fjøset sto kuene om vinteren. Kuene ble melket og foret to ganger i døgnet. Fjøset hadde ikke vinduer så dyra levde i mørket hele vinteren. Når grasen ble grønt om våren slapp dyra ut på beite og da ble de melket og stelt i et vårfjøs. Om sommeren var dyra på setra.

Kvern fra Stabekk

Bygd omkring 1750. Ofte var det flere gårder som gikk sammen om kverna. Bekkekverner av denne typen er kjent fra middelalderen og var i bruk fram til omkring 1925 da de store bygdekvernene overtok.

Skolestua fra Langerud

Skolestua ble bygd i 1865. Det er den første skolestua som ble bygd i kommunen som følge av skoleloven av 1860. Da ble det slutt på omgangskolen og det skulle bygges skolestuer i hver grend.

Vedskjul fra Søre Skogen

På noen gårder var det to vedskjul, et nær hovedhuset og et ved Eldhuset. Typisk for vedskjulene i denne delen av Numedal er at det er trev (loft) over sjulet. Bygget omkring 1850.

Bastaug fra Traaen

Tidligere ble bastaugene brukt til bading, utover på 1600-tallet sluttet man å ta badstue p.g.a smittefare. Etter det ble den brukt til tørking av korn, lin og malt. Bastaugene har en ovn i midten, murt opp som en steinhaug og uten pipe. Røyken gikk ut gjennom døra eller gjennom glugger i veggene. Det er en eller flere hjaller hvor kornet ble lagt til tørk. Bygget omkring 1850.

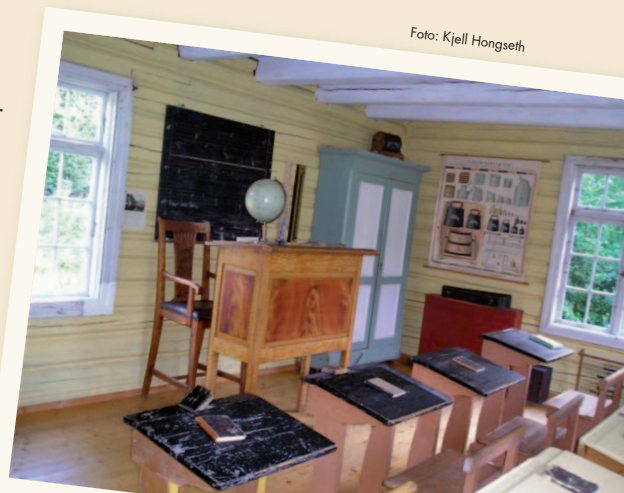

Foto: Kjell Hongseth

Bygdetunet kan leies til offentlige og private arrangementer. Låven og Stormoenbygningen passer godt til større selskaper, møter, konserter og utstillinger. Rostadstua er ei intim og koselig stue for mindre tilstelninger.

Utenom åpningstidene kan omvisning bestilles på kommunehuset
Tlf. 31 02 30 00

Foto: Hege Jaren

Rollag kommune • Tlf. 31 02 30 00
www.rollag.kommune.no • www.visitmiddelalderdalen.no